

Slowakije

- Bekijk de houten kerkjes in de buurt van Bardejov
- Wandel door een van de negen nationale parken
- Kom alles te weten over Andy Warhol in het Andy Warhol Museum
- Proef wijn in de Tokaj
- Ontdek het oude kasteellevens in de burcht van Orava
- Overnacht in een bergchalet na een wandeling door de Hoge Tatra
- Maak een fietstocht door het Donaulaagland

Inhoud

- 7 Kaarten en plattegronden
- 11 Woord vooraf
- 1 13 Slowakije: een kennismaking**
 - 14 Economie
 - 17 Bevolking
 - 23 Eten en drinken
- 2 25 Geschiedenis**
 - 26 Oudste geschiedenis
 - 27 Volken en rijken
 - 33 Slowaaks nationaal reveil
 - 35 Na de 19de eeuw
- 3 55 Kunst en cultuur**
 - 56 Bouwstijlen
 - 61 Literatuur
 - 66 Muziek
 - 71 Theater en film
 - 75 Schilderkunst
 - 77 Beeldhouwkunst
 - 82 Unesco
- 4 87 Natuur**
 - 88 Geologie
 - 93 Flora en fauna
 - 98 Milieubescherming
 - 99 Nationale parken
- 5 105 De hoofdstad Bratislava**
 - 111 Wandeling door de oude stad
 - 120 Andere oude wijken
 - 125 Buiten de oude stad
 - 130 Parken, tuinen en markten
 - 135 Tips en adressen
- 6 139 De omgeving van Bratislava**
 - 141 De Kleine Karpaten
 - 149 De Donauvallei
 - 153 Dagtochten
 - 159 Tips en adressen
- 7 161 Zuid-Slowakije: het laagland**
 - 162 Trnava
 - 165 Nitra
 - 168 Komárno
 - 171 Topoľčianky
 - 175 Banská Štiavnica
 - 179 Želiezovce
 - 180 Rimavská Sobota
 - 184 Tips en adressen
- 8 187 West-Slowakije: het Fatragebergte**
 - 188 Piešťany
 - 192 Trenčín
 - 197 Žilina
 - 203 Martin
 - 206 Kremnica
 - 211 Tips en adressen

Kaarten en plattegronden

9 213 Midden-Slowakije: het hooggebergte

- 214 De Hoge Tatra
- 220 De regio Orava
- 224 De Lage Tatra
- 225 De regio Liptov
- 228 Ružomberok
- 231 Banská Bystrica
- 234 Brezno
- 237 Tips en adressen

10 239 Oost-Slowakije: het onontdekte achterland

- 240 De Gotische Route
- 249 Košice
- 253 Prešov
- 256 Bardejov
- 258 In de oostelijke Karpaten
- 263 Tips en adressen

i 264 Praktische reisinformatie

r 274 Register

- 8 Overzicht Slowakije
- 37 Tsjechoslowakije in het interbellum (1921)
- 106 Bratislava
- 111 Detailkaart van Bratislava
- 140 Omgeving van Bratislava

- 162 Zuiden van Slowakije
- 188 Westen van Slowakije
- 214 Midden van Slowakije
- 218 Wandeltocht door de Hoge Tatra
- 240 Oosten van Slowakije

Geschiedenis

De geschiedenis van de Slowaken is er niet een van veldslagen, koninkrijken, veldheren en koningen. Dat betekent niet dat er geen spanning en opwinding was. We kunnen spreken van 2 geschiedenissen die parallel lopen: die van het land en die van het volk, samenkomend op 1 januari 1993, als de Slowaken zelfstandig hun land Slowakije gaan besturen. Bijna 1000 jaar lang zijn Slowaken en Slowakije bezet en veelal onderdrukt geweest door andere volkeren. Van het begin van de 11de tot de 16de eeuw maakten ze deel uit van het Hongaarse koninkrijk, en vervolgens tot 1918 van het Habsburgse Rijk. Van 1918 tot 1993 – met een onderbreking tijdens de Tweede Wereldoorlog – bestond Tsjechoslowakije, dat zich uiteindelijk vreedzaam splitste in de Tsjechische republiek en de Slowaakse republiek.

< Oude portretfoto's in Bunker BS-8 te Bratislava.

Oorlogsbegraafplaats uit de Eerste Wereldoorlog in Bratislava.

Daarom waren ze niet erg enthousiast om deel te nemen aan de oorlog, en men vormde al snel legioenen die vochten aan de kant van Rusland – de Slavische broer die tot dat moment nooit problemen had veroorzaakt –, Frankrijk en Italië. De grote man van de Slowaken die streden met de Entente was Milan Rastislav Štefánik (1880–1919), tevens luchtmachtgeneraal in het Franse leger. Štefánik besloot met Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937) en Edvard Beneš (1884–1948) tot een verbond tussen Tsjechen en Slowaken dat zou moeten leiden tot de oprichting van Tsjechoslowakije, indien Oostenrijk-Hongarije de oorlog zou verliezen. Eindelijk zagen de Slowaken kans om onder het juk van de Hongaren uit te komen.

Tsjechoslowakije werd gesticht op 28 oktober 1918, vlak voor het einde van de oorlog. Het werd al snel door Amerika, Rusland en andere landen erkend, en de grenzen werden bekrachtigd met het Verdrag van Trianon in Versailles op 4 juni 1920. Het gebied waar de Slowaken leefden, tot dan toe Boven-Hongarije geheten, werd een deel van Tsjechoslowakije. De Slowaakse leiders hoopten binnen hun nieuwe land op termijn autonomie of andere vormen van zelfstandigheid te verwerven, maar de Tsjechen geloofden in de nieuwe eenheidsnatie van Tsjechoslowaken. Men kan zeggen dat dit conflict heeft geduurd tot 1993, toen het land zich definitief opsplijtte in Tsjechië en Slowakije.

Toch luidde Tsjechoslowakije in het interbellum het begin in van de emancipatie van de Slowaken als volk. Er werden verenigingen en politieke partijen

opgericht, de Slowaakse taal werd openlijk gesproken en er werden Slowaakse scholen en universiteiten gesticht. Er ontstond een ware invasie van Tsjechen die de Slowaken hielpen zich te ontwikkelen en de eeuwenlange overheersing door de Hongaren te boven te komen. Slowaakse nationale symbolen werden opnieuw ingevoerd, en de Slowaken kregen een eigen hoofdstad, Bratislava, dat voordien officieel Pressburg (Duits) of Pozsony (Hongaars) werd genoemd. Een Slowaaks patriottisch lied werd onderdeel van het Tsjechoslowaaks volkslied: 'Nad Tatrou sa blýska' (Het bliksemt over de Tatra). Samen met de Tsjechische leeuw en het wapen van Sudeteland en Roethenië, kwam het wapen van Slowakije – het dubbelkruis op drie heuvels – in het nationale wapen van Tsjechoslowakije te staan. Theaters en sportclubs werden uit de grond gestampt, banken en verschillende administraties verrichtten hun werkzaamheden in de Slowaakse taal – allemaal zaken die voor 1918 voor onmogelijk werden gehouden.

Van het driemanschap dat Tsjechoslowakije stichtte, Masaryk, Beneš en Štefánik, werd Tomáš Masaryk de eerste president van het land (1918–1935). Hij voelde zich Tsjechoslowaak, maakte geen onderscheid tussen beide volkeren en was bovendien van gemengd Moravische, Duitse en Slowaakse afkomst. Edvard Beneš was in die periode minister van Buitenlandse Zaken en volgde Masaryk op (1935–1938 en 1945–1948; in de periode 1940–1945 was hij president in ballingschap). Ook Beneš voelde zich Tsjechoslowaak, hoewel hij uit Bohemen kwam en dus Tsjech was. De derde stichter van de republiek, de Slowaak Milan Rastislav Štefánik, kwam om het leven bij een vliegtuigongeluk toen hij op 4 mei 1919 terug wilde keren naar Bratislava. De eerste en enige Slowaak die in het interbellum een hoge staatsfunctie bekleedde, was Milan Hodža (1878–1944), minister-president van 1935 tot 1938.

Tsjechoslowakije was een van de meest stabiele democratieën in Europa in die tijd, maar het waren wel de Tsjechen die de boventoon voerden, omdat ze tijdens Oostenrijk-Hongarije al grotendeels geëmancipeerd waren. De

Tsjechoslowakije in het interbellum (1921)

Huisversiering, Rajecké Teplice.

BOUWSTIJLEN

Romaans

Alle bekende bouwstijlen die in West-Europa hun oorsprong vonden, kwamen 100 jaar later in Slowakije tot wasdom. De romaanse stijl dateert hier grofweg uit de 11de tot 13de eeuw, de gotiek uit de 13de tot 16de, de renaissance uit de 16de tot 17de en de barok uit de 17de tot 18de eeuw.

Sobere romaanse kerkjes staan verspreid door het hele land. Ze werden vaak op geïsoleerde plaatsen gebouwd om zo veel mogelijk mensen uit de wijde omtrek de mogelijkheid te geven erheen te komen. Daarom zie je ze buiten dorpen en steden staan, en omdat ze zo klein zijn, worden ze bijna niet meer gebruikt, behalve op de dag van de heilige naar wie ze vernoemd zijn. Een van de bekendste romaanse kerken staat bij Nitra, boven het dorpje Dražovce. Als je vanuit het westen naar Nitra rijdt, zie je het eenzaam op de rand van een rots staan. Het werd gebouwd in de 12de eeuw, vernoemd naar de heilige aartsengel Michaël, en de enige mis die er in het jaar plaatsvindt, is op diens heiligendag, 29 september. Het kerkje stond afgebeeld op de 50 kronenbiljetten van voor de invoering van de euro.

Zelden zijn in deze vaak donkere en vochtige kerkjes muurschilderingen bewaard gebleven. Een uitzondering vormt het romaanse kerkje van Sint-Joris uit de 10de eeuw in Kostol'any pod Trábečom, oostelijk van Nitra, misschien wel het oudste kerkje van Slowakije.

Houten kerk, Bardejovské Kúpele.

Gotiek

Beroemd is Slowakije om zijn gotiek, die in al zijn glorie door het hele land is te zien, maar vooral in het oosten, op de zogeheten Gotische Route. Bepalend voor de komst van de gotiek is het jaar 1241–1242, toen de Mongolen na hun plundertochten het land verwoest achterlieten. Op uitnodiging van de Hongaarse koning en plaatselijke heersers kwamen Duitse kolonisten het land opbouwen. Houten vestingen en verdedigingswerken voldeden niet meer. Kastelen werden omgevormd tot onneembare forten waarbinnen kerken en paleizen werden gebouwd en waar de bevolking in geval van nood bescherming kon vinden. Steden van strategisch belang werden ommuurd om stand te houden tegen mogelijke vijanden. En omdat deze radicale veranderingen plaatsvonden ten tijde van de gotiek, vind je veel bouwwerken in deze stijl. Veel van deze gebouwen zijn inmiddels monumenten.

Honderden kastelen hebben eeuwenlang op rotspunten en heuveltoppen langs de grenzen van het land standgehouden, tot de meeste verwoest werden tijdens anti-Habsburgse opstanden in de 18de eeuw en de napoleontische oorlogen. Vanaf de 19de eeuw werd het ook minder gebruikelijk om in paleizen binnen onneembare, kille kasteelmuren te wonen, maar in comfortabele, landelijke paleizen waaromheen uitgestrekte tuinen en parken werden aangelegd.

Behalve wereldse werden er in de gotiek veel sacrale gebouwen ontworpen: kerken en kloosters van bedelorden als de dominicanen, franciscanen en

De hoofdstad Bratislava

De hoofdstad van Slowakije wordt ook wel de 'Parel aan de Donau' genoemd. Maar hoe je er ook aankomt – per bus, trein, auto of vliegtuig –, die indruk geeft Bratislava in eerste instantie zeker niet. De veelal troosteloze socialistische buitenwijken liggen verspreid langs de toegangswegen, met hier en daar nieuwe, fantasieloze kantoorgebouwen of vervallen industrieterreinen. Maar naarmate je het centrum nadert, verandert het stadsbeeld in steeds oudere straten met veel groen. En dan vind je plotseling een van de mooiste kleine hoofdsteden van Europa.

< Burcht van Bratislava.

Bratislava

De poort van het land

De meeste mensen die Slowakije binnenkomen of verlaten, gaan via Bratislava. Op de landkaart zie je dat de hoofdstad zeer excentrisch is gelegen in het uiterste zuidwesten, direct aan de grens met Oostenrijk en slechts een paar kilometer van Hongarije. Oostwaarts strekt zich het Karpatengebergte uit; bij Bratislava beginnen de Kleine Karpaten. En door de stad stroomt de

Donau, die de stad in het verleden een zeer belangrijke strategische en handelsfunctie verschafte.

De Donau vormde rond het begin van onze jaartelling de grensrivier tussen het geciviliseerde Romeinse Rijk en de barbaarse Germaanse stammen aan de noordoostkant van de rivier. De Romeinen noemden hun provincie ten zuiden van de Donau Pannonia, en de grens langs de Donau Limes Romanus. Ze bouwden ook wachtposten op Germaans gebied, waar nu de oude stad van Bratislava ligt. Uiteraard bevond een van hun voornaamste wachtposten zich op de burchheuvel van de stad; van daar kon men strategisch ver uitkijken in alle windrichtingen. Vele artefacten die ook recentelijk nog werden opgegraven, getuigen van Romeinse aanwezigheid, maar daarvoor verbleven hier Kelten, van wie munten en verscheidene graven zijn gevonden.

Oudste bronnen

Vanaf het einde van de 5de eeuw vestigden Slavische stammen zich in dit vruchtbare gebied rond de Donau. Tezamen vormden zij in de 9de en 10de eeuw het Groot-Moravische Rijk. Uit die periode dateren de oudste bronnen over het bestaan van de vestingen Breslava en Pressalauspurh. Breslava veranderde vanaf de 19de eeuw in Bratislava, zoals de stad officieel pas vanaf 1919 zou gaan heten, en Pressalauspurh werd het Duitse Pressburg. Andere namen voor de stad die je nog steeds tegenkomt zijn Pozsony (Hongaars), Prešporok (Slowaaks), Posonium (Latijn) en Istropolis (Grieks, betekent 'stad aan de Donau').

De oude binnenstad zoals die nu is, is gebouwd vanaf de 13de eeuw. In 1291 ontving Bratislava als belangrijke grensstad van de Hongaarse koning Andreas III stadsrechten, en daarmee verkreeg het vergaande economische en juridische zelfstandigheid. In dezelfde periode drong de gotiek door in Bratislava, en werden er veel kerken in deze stijl gebouwd die tot op heden vrijwel onaantast zijn gebleven.

Het oudste straatje in Bratislava stamt uit de 13de eeuw.

Wijnkelder in de Kleine Karpaten.

Toen Hitler in 1938 Oostenrijk bij Duitsland inlijfde, nam hij Devín erbij. Van 1948 tot 1989 was het wandelpad onder aan de burcht langs de Donau verboden gebied, omdat men daar wel heel dicht bij het vrije Westen was: aan de overkant van de Morava ligt Oostenrijk. In de eerste maanden na de Fluwelens Revolutie kwamen hier elk weekend honderden mensen wandelen, zich verbijsterend over de vrijheid die hun sinds de Tweede Wereldoorlog niet meer was gegund.

Het burchtcomplex Devín is zeker een bezoek waard, en niet zozeer op een heldere, zonnige dag maar vooral als het stormt, omdat juist dan de romantische wreedheid van het verleden voelbaar wordt. Proef in het slaperige dorpje de zwartebesenwijn (*říbezťové víno*), een plaatselijke specialiteit.

Bij de burcht kom je met bus 29 vanaf het centrum van Bratislava, of van eind april tot eind oktober met de boot, die tegenover het Natuurwetenschappelijk Museum vertrekt (90 min. heen want stroomopwaarts, 30 min. terug want stroomafwaarts, lod.sk). Ook is er sinds kort een fietspad aangelegd van de stad naar Devín. Vanaf Devín kun je heel plezierig verder fietsen langs de Morava.

Wijnstadjes in de Karpaten

De Kleine Karpaten strekken zich vanaf Bratislava 80 km noordoostwaarts uit. Op de zuidelijke hellingen liggen wijngaarden. Wijn moet hier al ruim 2000 jaar zijn gemaakt, maar de echte ontwikkeling van de wijngaarden begon in de 13de eeuw. Nadat de Mongolen plundertochten hadden uitgevoerd en weer als sneeuw voor de zon waren verdwenen, kwamen er op uitnodiging van de Hongaarse koning Béla IV Duitse kolonisten om het land weer op te bouwen. Zij brachten onder meer kennis van de wijnbouw mee, vandaar dat veel van de wijnen die hier tegenwoordig gedronken worden van bekende Duitse druivensoorten zijn. Ten tijde van het socialisme moesten particuliere wijnboeren opgaan in grote coöperatieven waar slechts eenheidswijn werd geproduceerd, maar na de Fluwelens Revolutie kregen veel

WIJNSOORTEN IN SLOWAKIJE

Grond en klimaat zijn in de Kleine Karpaten uitstekend voor de teelt van witte druiven. Maar omdat er steeds meer vraag is naar rode wijn en rosé, zie je er ook meer rode druivensoorten.

Riesling is de meest voorkomende witte wijn, en wel in twee soorten, de Rizling rýnsky (de Rijnriesling), oorspronkelijk uit Duitsland, en de Rizling vlašský (Welschriesling), die oorspronkelijk uit de Champagnestreek in Frankrijk komt en waarvan vaak mousserende wijnen met een hoge

Wijngaarden in de Kleine Karpaten.

zuurgraad worden gemaakt die goed samengaan met stevige, vette schotels, zoals de in de Karpaten veel gegeten gans of eend. Andere wijnsoorten die je ook in de rest van Slowakije tegenkomt zijn: Tramín červený (traminer), een witte,

steviger en fruitige wijn van rode druiven met een hoog suikergehalte maar niet zoet, die goed samengaat met gebak. Silván zelený (sylvaner) is een droge wijn, waarvan de druiven relatief laat in het jaar worden geplukt. Rulandské Šedé (pinot gris) is een goudkleurige wijn, fruitig en met soms een cognacsmaak, geschikt bij kruidige maaltijden.

Van de rode wijnen is de meest voorkomende Frankovka modrá (Blaufränkisch), een kruidig-fruitige wijn; ook deze druif wordt later in het jaar – begin oktober – geplukt, waardoor de wijn een hoog suikergehalte heeft. Svätovavrínecké (Saint-Laurent) is een volle wijn met een natuurlijk hoog zuurgehalte. Cabernet sauvignon behoeft geen vertaling; het is een mooie, volle wijn die bij vleesgerechten, vooral bij wild, wordt gedronken. Dan kom je rode wijnen tegen die hun oorsprong vinden in Midden-Europa en Oekraïne: Alibernet, Neronet en André, heel volle, donkere wijnen die toch licht drinken. Vlekken van deze wijnen gaan niet eenvoudig uit je kleding. Behalve een indicatie van de wijnstreek of het wijnhuis, kom je de volgende bijzondere informatie tegen op de etiketten van de betere wijnen: *Kabinetné víno* = 19 kg natuurlijke druivensuikers per 100 liter most (most is in de wijnproductie het stadium tussen het druivensap en de wijn); *Neskorý zber* (late pluk) = 21 kg natuurlijke druivensuikers per 100 liter most; *Výber z hrozna* (selectie van druiven) = 23 kg druivensuikers; *Ladové víno* (lijswijn) = 27 kg druivensuikers; bovendien worden de druiven hiervan pas geplukt na de eerste nachtvorst van minimaal -7°C .

Bedevaartsoord Marianka, Kleine Karpaten.

Een van de kleurrijkste en opmerkelijkste gebouwen is het Cultuurhuis (Dom kultúry), gebouwd in 1905 in jugendstil. Er is nu een streekmuseum in gehuisvest.

TOP 3: NIET TE MISSEN IN DE OMGEVING VAN BRATISLAVA

- 1 Proef twee dagen lang naar hartenlust wijn en heerlijke lokale gerechten tijdens de Open Wijnkelderdagen (*Dni otvorených pivníc*) – ieder jaar rond half november openen ruim honderd wijnkelders langs de Kleine Karpaten hun deuren
- 2 Bewonder de verrassende collecties moderne kunst in het Danubiana, officieel het Meulensteen Art Museum, op een schitterende locatie aan de Donau
- 3 Fiets langs de Donau van Bratislava zuidwaarts tot Vojka, steek over met het pontje en ga langs de andere kant terug (80 km) – geniet onderweg van de vele mooie ontspannings- en versnaperingsmogelijkheden

TIPS EN ADRESSEN

ACTIVITEITEN

Wijnproeven

De omgeving van Bratislava is zeer geschikt voor wijnliefhebbers. De vereniging Wijnroutes in de Kleine Karpaten organiseert de Open Wijnkelderdagen en nog veel meer proeverijen (mvc.sk).

- Reštaurácia Vinum Galeria Bozen, Holubyho 85, Pezinok, lokaal typisch familie- en wijnrestaurant (restauraciamatysak.sk).
- Reštaurácia Starý Dom, Dukelská 2, Modra, mooi gerenoveerd oud wijnhuis, uitstekende schotels (restauraciastarydom.sk).
- **Tip van de auteur** Vino Purus, Modra-Kráľová, jonge, ambitieuze wijnboer met uitstekende zelfgemaakte wijnen; geen restaurant (vinopurus.sk).
- Vína z Mlyna, Dol'any 64, Dol'any, sfeer als bij een Franse wijnboer in een prachtig gerestaureerde watermolen; groepen kunnen zich aanmelden voor een Bourgondische maaltijd (vinazmlyna.sk).
- Vinocentrum, Prostredná 48, Svätý Jur, lokaal wijnhuisje waar je kunt wijnproeven, wat eten, wat lezen (vinocentrum.sk).
- Antica Toscana, Maďarská 27, Rusovce, het beste Italiaanse wijnrestaurant van het land.

Fietsen en wandelen

- Bratislava ligt aan het Donaufietspad, dat loopt tot vlak bij Komárno, en biedt volop mogelijkheden voor prachtige fietstochten (cyklocesty.sk).
- Je kunt mooie dagwandelingen maken in de Kleine Karpaten buiten Bratislava. Neem vanaf het centrum trolleybus 44 tot eindpunt Koliba. Volg daarvandaan de verharde weg tot de televisietoren. Hier zijn overal wandelpaden uitgezet. Onderweg kom je allemaal stalletjes tegen waar je halve liters kunt krijgen en worst of soep (malekarpaty.travel).
- **Tip van de auteur** Bistro Letná Chalúpka, Kamzíkov vrch, vlak bij de kabelbaan, Sedačková lanovka Kamzík, is het beste stalletje te vinden, met eerlijke, rijkge vulde soepen en hapjes.

Festivals

In augustus en september vinden in de wijnstadjes van de Kleine Karpaten de druivenoogstfeesten plaats. Iedereen drinkt dan most, de specialiteit van het seizoen (mvc.sk).

Synagoge in Trnava.

Ten zuiden van Trnava ligt de plaats **Galanta**. In dit gebied woont een grote Hongaarse minderheid. Galanta is tegenwoordig bekend door het gebruik van thermaal water om in de winter de huizen te verwarmen. De bron ligt direct bij de stad en het gebruik ervan is uiteraard schoon en goedkoop. Een voorbeeld voor veel andere Slowaakse steden, omdat thermaal water vrij en onbeperkt in het land verkrijgbaar is.

De stad is historisch bekend, omdat zich hier vanaf de 16de eeuw een tak van de beroemde adellijke **familie Esterházy** vestigde. Het renaissancekasteel waar de familie woonde, werd in de 19de eeuw verbouwd tot een neogotisch kasteel. Het park en kasteel zijn recentelijk prachtig gerenoveerd en voor het publiek toegankelijk. In het kasteel is onder meer een uitgebreide collectie oude grammofoons. Ook is er

een herdenkingskamer gewijd aan de componist Zoltán Kodály (1882-1967), die zijn jeugd in Galanta doorbracht.

➤ KAŠTIEĽ ESTERHÁZY, domkulturyga.sk

Kleine Donau

Vlak bij de stad loopt de Kleine Donau (Malý Dunaj). Aan deze stille, meanderende rivier staan 5 **watermolens** uit het einde van de 19de eeuw die schitterend zijn opgeknapt, inclusief het technische binnenwerk; zij werden oorspronkelijk gebruikt voor het malen van graan. Je vindt ze bij de dorpjes Dunajský Klátov, Tomášikovo, Jelka, Jahodná en Kolárovo.

Op de Kleine Donau wordt veel gepeddeld door voornamelijk jonge gezinnen omdat het water er kalm en schoon is, en de natuur langs de oevers weelderig. Je vindt er tevens genoeg stille, afgelegen plekjes om je hengel uit te gooien. Informeer naar de verplichte visvergunning bij het toeristenbureau in Galanta.

Hier en daar vind je visrestaurants waar je zeker moet vragen naar de pikante Hongaarse vissoep, *halászlé*.

➤ WATERMOLENS, vodnymlyn.sk

De rustiek gelegen, mooi gerenoveerde watermolen in Tomášikovo.

NITRA

Nitra is een grote stad, die je niet kunt missen als je vanuit Bratislava oostwaarts rijdt. Na 80 km kom je opeens van het vlakke land in een heuvellandschap. De eerste heuvel die je ziet is de Zobor van 587 m hoog, met daarop een telecommunicatietoren. Direct links zie je eenzaam op een kaal plateau een romaans kerkje staan – te herkennen aan de eenvoudige rechthoekige vorm – uit de 12de eeuw, genoemd naar de aartsengel Michaël. Verspreid in het dal zie je de socialistische buitenwijken. Daarachter schuilt de oudste stad van Slowakije.

Korte geschiedenis

De oudste archeologische opgravingen duiden op menselijke aanwezigheid 30.000 jaar geleden. Enige eeuwen voor Christus verbleven hier Kelten – net als in de rest van Slowakije –, die werden gevolgd door de Germanen en vervolgens door de Slaven.

Nitra was het centrum van het Groot-Moravische Rijk, dat van 833 tot 907 bestond. Dit rijk werd bezocht en gekerstend door de missionarissen Cyrilus en Methodius. Er werden in de omgeving van de stad veel romaanse kerkjes gebouwd. Nitra is tevens het oudste bisdom en heeft de oudste marktrechten van Slowakije.

Rond het jaar 1000 kwamen de Hongaren, die er zijn gebleven tot 1918, op een uiterst korte bezetting door de Ottomanen in 1633–1634 na. De stad bleef vrijwel ongeschonden tot na de Tweede Wereldoorlog, toen de

Donkere wolken boven de Hoge Tatra.

HET SLOWAAKSE VOLKSLIED

Het volkslied van Slowakije, 'Nad Tatrou sa blýska', is een typisch product van het nationaal reveil halverwege de 19de eeuw. De gewelddadige natuurelementen boven de Hoge Tatra spoorden de Slowaken aan tot ontwakken. Eeuwenlang hadden ze zich koest gehouden onder de vreemde overheersing, maar nu was de tijd gekomen om op te staan. Halverwege de 19de eeuw zagen de Slowaken hun kans schoon toen de Hongaren tegen de Oostenrijkers in opstand kwamen. De Slowaken sloten zich aan bij de milder voor hun onderdanen geachte en sterkere Oostenrijkers, maar toen in 1867 de Dubbelmonarchie ontstond, werd Slowakije definitief een provincie van Hongarije en kregen de Slowaken in plaats van meer zelfstandigheid nog minder zeggenschap.

De woorden van het lied zijn geschreven in 1844 door **Janko Matúška** (1821–1877), een van de leden van de protestantse groepering rond Ľudovít Štúr. De muziek is van het Slowaakse volksliedje 'Kopala studienku' (Ze groef een put). Ten tijde van Tsjechoslowakije bestond het volkslied duidelijk uit twee delen: na het langzame en statige begin van het Tsjechische deel volgde het opzweepende, bijna bombastische Slowaakse einde. Het huidige Slowaaks volkslied heeft er een couplet bij gekregen:

Boven de Tatra bliksemt het, donders dreunen wild. (2x)

We stoppen ze, broeders want als zij wegsterven, leven de Slowaken op. (2x)

Dat Slowakije van ons lag nog in diepe slaap. (2x)

Maar de donderende bliksem spoort het aan tot ontwaken. (2x)

met het openluchtmuseum in Vyčylovka. Om in Oravská Lesná te komen, moet je met een omweg noordwestelijk naar het meer van Orava rijden.

Ten noordoosten van Dolný Kubín staat het symbool van de regio, de **burcht van Orava**. Van welke richting je ook komt, het is een fascinerend gezicht om deze burcht hoog en trapsgewijs op zijn rots te zien staan. Onneembaar en dus nooit veroverd. De burcht is ongeschonden gebleven vanaf de 13de eeuw, op een grote brand na in het jaar 1800, waardoor het meeste houtwerk in de benedenburcht werd verwoest. Om het burchtcomplex te betreden, moet je via een steil pad naar boven en maar liefst 3 toegangspoorten door.

De permanente exposities geven een beeld van het kasteelleven en van Orava in het algemeen. In de crypte van de kapel liggen generaties begraven van de machtige protestantse familie Thurzo, die in de 16de en 17de eeuw de eigenaar was. Maar interessanter is de wandeling door gangen en kamers en buitenlangs naar een volgend gedeelte, steeds hoger, tot in de citadel. In de Tweede Wereldoorlog hadden de Duitsers hier afweergeschut geplaatst en er wordt beweerd dat toen de Russen naderden, de Duitsers uit respect voor de burcht niet zijn gebleven maar zich hebben teruggetrokken, om verwoesting te voorkomen. Onder de burcht worden over de soms snelstromende rivier tochten op houten vlotten gehouden.

➤ ORAVSKÝ HRAD, oravskemuzeum.sk

Het stuwmeer van Orava (**Oravská priehrada**) is een van de grootste en mooiste meren van het land. Hier werden in 1954 vier dorpjes verdronken. Slechts een heuveltje is nog zichtbaar: Slanický ostrov. Daarop staat een dorpskerk waarin je een expositie van volkskunst kunt bezoeken. In de zomer vertrekt er uit het plaatsje Slanická Osada regelmatig een boot naar toe. In Tvrdosín vind je een rooms-katholiek **houten kerkje** uit de 15de eeuw dat op de Werelderfgoedlijst staat.

Binnenplaats van de burcht van Orava.

Oost-Slowakije: het onontdekte achterland

Het oosten is het meest exotische, cultureel het verrassendste en qua natuur het ruigste deel van Slowakije. En hoe verder je oostwaarts gaat, hoe minder toeristen je zult tegenkomen. Historische steden als Bardejov, Prešov en Košice worden bijna niet bezocht door buitenlanders. Iedereen heeft weleens gehoord van de befaamde houten kerkjes van Slowakije, maar weinigen nemen de moeite ze daadwerkelijk te bezoeken. Ook Slowaken vergeten weleens hoe rijk hun land is aan bezienswaardigheden. Als je gaat wandelen door nationaal park Poloniny, waar nog oerbossen voorkomen en bizonen in het wild, zul je maar heel weinig mensen, misschien wel niemand zien. Kortom: het verre oosten van Slowakije is voor de avonturier, voor de toerist die nog iets wil ontdekken en gebaande paden wil vermijden.

< Burcht Spiš staat op de Werelderfgoedlijst van Unesco.

De majestueuze burcht Krásna Hôrka zie je al vanuit de verte.

uitblies, haar zoon ervan wilde weerhouden om vadermoord te plegen. Feit is dat er onder haar hand ooit een bijbel lag, die tot stof verpulverde. Onder aan de burcht vind je een mausoleum dat in 1904 in jugendstil werd gebouwd in opdracht van Dionys Andrassy (1835–1913), uit diep verdriet om het verscheiden van zijn niet-adellijke vrouw Franciska (1838–1902), met wie hij uit liefde trouwde, wat hem zijn adellijke titels kostte. Bovendien mocht het lichaam van beiden om dezelfde reden niet worden bijgezet in het familiegraf van de Andrassy's in de burcht. In 2012 woedde er een brand die het dak en een gedeelte van het middeleeuwse interieur verwoestte. Er vinden sindsdien herstelwerkzaamheden plaats; begin 2025 is het nog altijd gesloten vanwege de restauratie.

Paleis Betliar

Dit jachtpaleis was eigendom van de Hongaars adellijke familie Andrassy. Het werd in de 16de eeuw gebouwd, maar is van 1881 tot 1886 in een mengsel van neostijlen onherkenbaar verbouwd. In het paleis vind je twee menseelijke mummies, beide afkomstig uit Egypte. De ene, van een priester van de god Amon, is uit de tijd van farao Achnaton; bij de andere mummie, van een kind van zo'n 1,5 jaar, liggen enige sieraden waarmee het werd begraven. Er is behalve een hele reeks opgezette wilde dieren uit Afrika een grote hoeveelheid exotische, vaak bizarre voorwerpen te zien, die door de familie werden verzameld toen er geen oorlogen meer te voeren waren. Het interieur geeft een sprookjesachtig beeld van de rijkdom en het comfort waarin de adel leefde. Rond het paleis ligt een uitgestrekt Engels park. Het paleis heeft het communisme wonderlijk goed overleefd.

➤ KAŠTIEL BETLIAR, muzeumbetliar.sk

Het paleis Betliar heeft roerige tijden gekend, maar heeft dat zowel binnen als buiten ongeschonden overleefd.

KOŠICE

Met bijna 250.000 inwoners is dit de tweede stad van het land. Košice is de belangrijkste stad van Oost-Slowakije en de poort naar Oost-Europa. Košice was in 2013 de Europese culturele hoofdstad en het is de meest multi-etnische stad van het land, waar Slowaken, Hongaren, Duitsers, Joden, Roma, Roethenen, Oekraïners, Polen en Tsjechen, rooms-katholieken, oosters-katholieken, lutheranen, calvinisten en oosters-orthodoxen eeuwenlang vrij probleemloos hebben samengeleefd. Dit is de stad waar het Tsjechoslowaakse nationale voetbalelftal in 1992 zijn afscheidswedstrijd speelde omdat meer dan in andere steden in Košice de bewoners fel tegen de deling van het land waren en zich trots Tsjechoslowaaks noemden. Direct vanaf de eerste dag van de oorlog in Oekraïne, op 24 februari 2022, hielpen de bewoners spontaan de vele duizenden Oekraïeners die een kleine 100 km verder de grens over vluchtten.

Korte geschiedenis

Košice kreeg stadsrechten in 1290, als belangrijkste stad van het Hongaarse koninkrijk naast Boeda. Vanaf de 10de eeuw, toen er in de omstreken ijzererts werd gevonden, ligt hier het centrum van de metaalindustrie – nu eigendom van US Steel.

Het stadswapen uit 1369 is een van de oudste van Europa. Zijn uiteindelijke hoedanigheid kreeg het in 1502. Interessant zijn de halve Poolse ade-